

Ion Bălăceanu – om politic și diplomat

Drd. IOANA GRIGORIE

Membru al cunoscutei familii boierești a Bălăcenilor, Ion (Iancu) Bălăceanu (1828-1914) s-a aflat în serviciul diplomatic al țării sale aproape o jumătate de secol (1859-1901). Misiunile sale în capitalele europene sau asiatice au constituit un succes. Poliglot, bun cunoscător al manierelor mondene (provenind dintr-o familie cu tradiție) și al uzanțelor diplomatice, a reușit să lege prietenii în cercuri dintre cele mai diferite, să aibă relații excelente cu aproape toți diplomații străini întâlniți în țările unde a fost acreditat și, mai ales, să se bucure de prețuirea certă a împăraților Napoleon al III-lea și Franz Josef, a sultanului Abdul Hamid sau a regelui Umberto al Italiei. Prin relațiile pe care și le-a stabilit în timpul mandatelor sale în capitalele europene și datorită talentului său diplomatic a reușit, nu o dată, să repare momentele de miopie politică ale guvernului pe care îl reprezenta.

Documentele păstrate la Arhivele Naționale confirmă prezența activă a lui Ion Bălăceanu la marile evenimente ale secolului al XIX-lea, începând cu participarea la Revoluția de la 1848 (când este numit prefect de Câmpulung), aflându-se apoi, la 1859, alături de Alexandru Ioan Cuza și contribuind ulterior la alegerea prințului Carol de Hohenzollern ca principe al României, la cucerirea Independenței de stat a României și la proclamarea regatului. Activitatea sa diplomatică, pusă în slujba intereselor României, este confirmată de documentele aflate în fondurile familiale Brătianu și Bălăceanu, dar și în fondurile: Ministerul de Interne-Divizia Comunală, Casa Regală, Casa Regală-Carol I. S-au păstrat rapoarte adresate ministrului de Interne, scrisori, telegrame, rapoarte diplomatice adresate regelui Carol I și lui Ion Brătianu, precum și miniștrilor de Externe ai altor țări, de către Ion Bălăceanu, în calitate de reprezentant al României în Franța, Austro-Ungaria, Italia, Imperiul Otoman, Anglia.

Documentele ne relevă o personalitate puternică, cu o maturitate politică, cu simț analitic foarte dezvoltat, dar și o prudență exagerată față de unele inițiative ale guvernelor României din cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Conștiinciozitatea cu care a transmis informațiile privind situația internațională, opiniile liderilor politici din țările în care a fost în misiune diplomatică, față de politica internă și externă a României, dar și propriul său punct de vedere față de eveniment ne ajută să reconstituim contextul intern și internațional al perioadei amintite.

În depistarea documentelor privind activitatea lui Ion Bălăceanu s-a pornit de la *Amintirile* diplomatului¹, încercând, pe cât posibil, să confruntăm însemnările sale privind evenimentele importante din istoria României, precum alegerea lui Carol de Hohenzollern ca principe al României sau cucerirea independenței, cu informațiile conținute de documentele păstrate în fondurile arhivistice.

Activitatea lui Ion Bălăceanu ca prefect al Poliției Capitalei este oglindită în documentele păstrate în fondul Ministerul de Interne-Divizia Comunală. Aceste documente reflectă implicarea lui Ion Bălăceanu în îmbunătățirea activității poliției din București și confirmă existența unui complot împotriva domnitorului.² Pentru a putea depista din timp mișcările subversive și „a preîntâmpina răul și de a lua măsuri serioase în contra celor care voiesc să compromită liniștea publică și siguranța statului”³, el solicită alocarea de fonduri secrete pentru plata informatorilor: „De aceea [am] subscris, simțind absolută neajungere a fondurilor secrete, mai cu seamă la ocazia acesteia din urmă descoperire în privința atentatului pentru iscodirea căruia am fost forțat a face de la mine însumi cheltuieli care au întrecut cu mult măsura mijloacelor mele proprii. Vă rog, domnule ministru, să binevoiți a lua măsurile cuviincioase ca pe de o parte să fiu despăgubit de ceea ce am fost nevoit a cheltui de la mine și pe de altă parte să se chibzuiască un adaos de suma pentru fondurile secrete conform cu existențele indispensabile acestor îndatoriri”⁴.

Din luna mai 1859, documentele Prefecturii nu mai sunt semnate de Ion Bălăceanu, ci de Crețulescu, ca urmare a trimerii celui dintâi în prima sa misiune diplomatică, pe lângă împăratul Napoleon al III-lea, aflat în acel moment pe front, în Italia. Desfășurarea misiunii sale la acea dată este confirmată și de raportul Ministerului de Finanțe, din 25 august 1859, care arată ridicarea de către Ion Bălăceanu, aflat la Genova, a sumei de 200 galbeni austrieci.⁵

O mărturie a implicării lui Ion Bălăceanu în alegerea prințului Carol de Hohenzollern ca principe al României este bogata corespondență purtată cu Hortense Cornu⁶, păstrată în fondul Casa Regală-Carol I. Scrisorile au intrat în patrimoniul arhivistic în 1903, când au fost vândute statului român de o nepoată a

¹ Ion Bălăceanu, *Amintiri politice și diplomatice. 1848-1903*; traducere din limba franceză, introducere, note și comentarii de Georgeta Filitti, București, Editura Cavallioti, 2002.

² D.A.N.I.C., fond Ministerul de Interne-Divizia Comunală, dosar 53/1859, f.1v.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, f. 16.

⁶ Hortense Abine Lacrois Cornu (1809-1875), prietenă a lui Napoleon al III-lea, împăratul Franței.

doamnei Cornu⁷. Ne-am oprit asupra câtorva scrisori dintr-un număr de 28, trimise de către diplomatul român Hortensiei Cornu, „adevărat barometru politic”⁸ al societății pariziene.

Prima dintre acestea datează din 1 aprilie 1866⁹. Ion Bălăceanu îi prezenta telegrama cifrată primită de la Ion Brătianu, aflat la Berlin, în care se menționa: „Doctorul Carol acceptă tămăduirea țării fără nici o condiție. El se supune consultării unor celebriități medicale din Paris și Berlin.” Descifrată, telegrama arăta că prințul Carol a acceptat coroana fără nici o condiție. El urma să se consulte cu împăratul Franței și cu regele Prusiei. Ion Bălăceanu arăta în continuare că i-a prezentat telegrama cunoscându-i „interesul pentru cauza românească” și se scuza că nu l-a putut însoți pe Ion Brătianu la Berlin, fiind împiedicat de situația din țară - dizolvarea Camerei. În aceeași scrisoare o informa pe doamna Cornu asupra demersurilor făcute pe lângă ministrul de Externe al Franței, Drouyn Lhuys, pentru a-l rechema pe consulul Franței la București - Tillos, partizan al lui Al.Ioan Cuza și oponent al aducerii unui prinț străin în România.

Alte scrisori prezintă evoluția discuțiilor purtate cu familia prințului Carol de Hohenzollern, dar și cu cancelarul Prusiei, Otto von Bismarck, și împăratul Franței, Napoleon al III-lea.

În scrisoarea din 30 aprilie 1866, îi relatează întrevederea avută cu altelele sale prinții de Hohenzollern și cu cancelarul Prusiei, precum și faptul că a fost însărcinat de Anton de Hohenzollern să comunice împăratului Napoleon “înalta decizie”.¹⁰

Într-o altă scrisoare, incompletă și nedată, care presupunem că ar fi din mai 1866, relatează primirea de care s-a bucurat Carol în România: „sosirea sa a electrizat poporul, vederea sa a stârnit peste tot un entuziasm care ține de delir, călătoria sa de la Turnu-Severin la București a fost un lung triumf.”¹¹ În aceeași scrisoare arată și implicațiile negative ale prezenței lui Ion Brătianu pe vaporul cu care Carol a venit în România, precum și nemulțumirile ambasadorului Rusiei la Paris față de venirea prințului străin¹²(*vezi doc. nr. 1*).

Corespondența din perioada iunie-august 1866 relatează demersurile diplomatice întreprinse de Ion Bălăceanu pentru recunoașterea prințului Carol ca principe al României și pentru „liniștirea” Porții Otomane, care ar fi preferat o intervenție armată în Principate.

⁷ D.A.N.I.C., fond Casa Regală, dosar 6/1904.

⁸ Ion Bălăceanu, *op. cit.*, p. 11.

⁹ D.A.N.I.C., fond Casa Regală-Carol I, dosar VII/26, f. 1.

¹⁰ *Ibidem*, dosar VII/19.

¹¹ *Ibidem*, dosar VII/37, f. 1-5.

¹² *Ibidem*.

O dovadă a simpatiei de care Ion Bălăceanu se bucura în fața principelui Carol este o scrisoare din 30 iulie/11 august¹³ în care principele îi mulțumește diplomatului pentru scrisorile trimise, mărturisindu-i că îi împărtășește ideile și că voiajul la Constantinopol “este o călătorie în interesul țării”, dar că nu va admite nici o condiție a Porții.

Activitatea lui Ion Bălăceanu în sensul obținerii sprijinului Marilor Puteri pentru cauza românească ar fi trebuit să-l propulseze în fruntea scenei politice românești. Din nefericire, intrigile și jocurile de culise, specifice vieții politice din România, l-au îndepărtat pentru o vreme de principele Carol. Dovezi ale nemulțumirii lui sunt scrisorile trimise Hortensiei Cornu, în care-i descria, în culori sumbre, nu doar situația politică din țară, dar și atitudinea unora dintre personalitățile vieții politice ale momentului. Campania împotriva lui a continuat pe tot parcursul anului 1867, astfel că la 20 decembrie același an, nemulțumit de o afirmație a prefectului Capitalei, care susținea că alegerea sa “a fost considerată de guvern o manifestare contra persoanei prințului”¹⁴, îi cere acestuia ”să-i arate un singur act, un singur rând scris de mâna mea, care autorizează a vedea în mine un dușman al Alteței noastre. Nu este suficient de a acoperi un om de josnicie, pentru a-l face un cetățean rău. Eu nu pot fi cuzist, nici partizan al domnului Știrbei, nici prieten cu domnul Bibescu, întregul meu trecut se ridică între acești oameni și mine. Plasând persoana suveranului deasupra tristelor noastre dezbateri și a tuturor preocupărilor de moment, eu protestez, încă cu multă energie, contra acestor noi și lașe imputări.”¹⁵ Pentru a-și dovedi credința, Ion Bălăceanu dorea prințului “să aibă dușmani ca el și mai puțin amici ca cei care se află astăzi în jurul tronului.”

O parte însemnată a documentelor consultate se referă la perioada 1876-1881, când Ion Bălăceanu a fost ministrul de Externe al României și apoi reprezentantul României la Viena. Adept al politicii de înțelegere cu Austro-Ungaria și de îndepărtare de Rusia, prudent în luarea unor decizii care ar fi putut afecta viitorul României, Ion Bălăceanu a fost mesagerul unor informații extrem de prețioase pentru guvernul român.

Dintre rapoartele trimise principelui Carol și lui Ion Brătianu ne-am oprit asupra celui din 2 mai 1877, considerându-l ca fiind relevant pentru diplomatul Ion Bălăceanu.¹⁶

În prima parte a raportului se face cunoscută starea de spirit a diplomaților marilor puteri aflați la Viena, atitudinea față de războiul ruso-turc și opiniile

¹³ D.A.N.I.C., fond Casa Regală, dosar 30/1866, cf. 25.

¹⁴ *Ibidem*, dosar 18/1867, f. 1 verso.

¹⁵ *Ibidem*, f. 2.

¹⁶ D.A.N.I.C., fond Casa Regală -Carol I, dosar VII/19, f. 1-5.

mediilor diplomatice privind situația României, arătându-se că: „toată lumea se așteaptă ca noi să proclamăm independența”. Pentru Ion Bălăceanu, calea de realizare a acestui obiectiv nu trebuia să fie participarea României la război, deoarece „Europa întregă este astăzi antirusă, iar noi suntem văzuți mai mult ca avangardă a slavismului, iar vecinii noștri descoperă că națiunea noastră are aspirații agresive.“ El îi avertiza deopotrivă, pe Brătianu și pe principe că, în cazul unui război, acesta din urmă ar putea avea soarta lui Cantemir, după războiul ruso-turc din 1711, iar în această situație Principatele Unite s-ar destrăma în Valahia și Moldova, sub conducerea unor caimacamii. În finalul raportului arăta: „Pentru numele lui Dumnezeu, nu treceți Dunărea. Noi nu avem nimic de câștigat din triumful Rusiei. Rămâneți români în România. Eu vă voi împăca cu Austro-Ungaria, care se simte amenințată de voi”¹⁷ (vezi *doc. nr. 2*).

Correspondența trimisă de la Viena de Ion Bălăceanu confirmă activitatea diplomatului pentru îmbunătățirea imaginii României, pentru recunoașterea independenței și apoi a statutului de regat. Ca rezultat al activității depuse, în strângerea legăturilor dintre România și Austro-Ungaria, în septembrie 1878, Ion Bălăceanu este numit trimis extraordinar și ministru plenipotențiar pe lângă reprezentanții Austro-Ungariei.

În fondul Casa Regală se regăsesc rapoartele și telegramele trimise de Ion Bălăceanu, în calitate de reprezentant al României la Constantinopol, Roma și Londra. În toate aceste rapoarte el a militat pentru aderarea României la politica țărilor occidentale, considerând că singura alianță care îi putea garanta independența era aceea cu țările occidentale.

Rândurile unei scrisori, adresate, la 27 aprilie 1883, lui Ion Brătianu, sunt elocvente nu doar pentru capacitatea sa politică și viziunea de ansamblu, atât de necesare unui diplomat avizat, ci și pentru forța lui, care a constatat, în primul rând, în convingerea că face bine țării sale. Remarcând “că în scumpa noastră patrie nu ești considerat un om politic serios dacă nu ești în stare să faci pe acrobatul la tribună”, continua: „Faptul că nu am avut succes cu informațiile mele anterioare nu m-a descurajat deloc și nici nu mă va împiedica să vă comunic și pe viitor ceea ce voi considera că prezintă importanță pentru dumneavoastră (...) Permiteți-i unui om care v-a dat destule dovezi de sincer atașament și care este hotărât să împartă soarta cu dumneavoastră până la capăt, să vă vorbească deschis și liber. Am prevăzut demult că politica externă va produce criza care va hotărî sistemul guvernamental al României. Politica externă a țării noastre, de la cucerirea independenței, a fost plină de roade; se poate chiar spune că în acest domeniu nu se mai poate greși! (...) În politica externă trebuie să jucați cu cărțile pe masă, astfel încât Europa, care nu are încredere în noi, să știe ceea ce suntem

¹⁷ *Ibidem*, f. 4 v-5.

și încotro vrem să mergem.” Scrisoarea se încheie cu câteva cuvinte reprezentative pentru atitudinea lui Ion Bălăceanu, ca om politic și diplomat: „Umilul sfat pe care-mi permit să vi-l dau este rezultatul inteligenței cu care m-a înzestrat cerul și a celor treizeci de ani de experiență politică. Pe lângă geniul lui Carp, recunosc că e puțin lucru; însă chiar și cea mai frumoasă fată din lume nu poate dărui decât ceea ce are. Apropo de «fată frumoasă», nu găsiți că semăn cu acea sârmană Cassandra care chiar și în mijlocul râsetelor concetățenilor ei nu pregeta să le prezică căderea Troiei? Nefericita a avut parte de o dublă mortificare: să-și vadă împlinită profeția și să fie violată de ruși!¹⁸...și nu de greci! Asta dovedește că nu ajunge să fii profet, ci că mai trebuie să găsești și oameni care să te asculte.”¹⁹

1

Madame,

La plus jeune de mes filles étant dangereusement malade, il m'est de toute impossibilité de vous donner, de vive voix, des nouvelles du Prince Régnant de Roumanie. Toutes celles que j'ai reçues jusqu'à cette heure se résument dans ces lignes: "Son arrivéé a eléctrisé le peuple; sa vue excite partout un enthousiasme qui tient du délire; son voyage de Turno-Severin à Bukarest a été un long triomphe. S. A. a dû entrer ce soir dans la Capitale.

Voici maintenant les nouvelles de Paris (celles du moins que je puis vous garantir). Je me suis présenté deux fois au Ministère des Affaires étrangères (depuis la grande nouvelle) sans être reçu. J'ai vu à défaut du Ministre, M. le Baron d'Audré qui ne m'a rien dit et M. Tangères, lequel ne m'a pas paru mécontent de la tournure que l'arrivéé du Prince en Valachie avait donnée à notre question.

M. l'ambassadeur de Russie croit que la Turquie, en entrant dans les Principautés, se mettrait une grosse affaire sur le dos (ce sont ses propres expressions). Il m'a raconté très confidentiellement que l'Empereur lui avait parlé de la lettre du Prince Charles sur le ton de la moquerie et que S. M. paraissait outrée de ce que Charles I-er osait s'y comparer à Elle. En extrayant de cette confidence le contingent d'inexactitude que renferme forcément toute narration moscovite, il reste toujours ce fait que M. de Budberg n'a pu apprendre que par l'Empereur le contenu de la lettre du Prince. Mais voilà quelque chose de plus grave encore: un diplomate étranger ayant fait observer à sa Majesté que la manière plus que molle dont M. Drouyn de Lhuys défendait l'idée du prince étranger (à la Conference et ailleurs) pouvait faire croire que le Gouvernement

¹⁸ Așa în text.

¹⁹ *Apud* Corneliu Mihail Lungu, *Relațiile româno-austro-ungare. 1875-1900*, București, Editura Silex, 2002, p. 345-347.

français ne la professait pas très sincèrement. L'Empereur lui a répondu qu'en effet ce projet n'avait jamais été sérieux. J'ai le regret d'ajouter que je ne puis douter de la véracité de celui qui m'a rapporté cette histoire.

La combinaison d'un prince à l'essai est tombée dans la dernière conférence sous les sarcasmes du plénipotentiaire ruse et la logique de M. de Goltz. Mais les entrailles paternelles de M. Drouyn de Lhuys ne lui permettent pas de l'achever de sa main, S.E. l'a confiée à l'ambassadeur otoman qui l'a envoyée à Constantinople; d'où elle va nous revenir sous forme de sommation officielle. Le Grand Vizir vient d'en prévenir notre agent.

Je gardais pour la fin la meilleure de toutes mes nouvelles, la voici : l'ambassadeur de France à Constantinople est de tous les représentants étrangers celui qui pousse le plus énergiquement (en sous main) les Turcs à envahir les Principautés. Le fait peut paraître invraisemblable; aussi n'est-il que vrai. Ce diplomate aussi nul que rancunier ne nous pardonnera jamais le renversement de Couza qu'il croit avoir inventé. Il y a bien aussi une personne à laquelle M. l'ambassadeur port un intérêt tout particulier; et qui n'a pas encore pu retablir l'équilibre dans son budget, depuis que Jean Allexandre I-er n'est plus son principal contribuable. Que toute cela est triste. Si j'étais servi comme l'Empereur, je ferais maison nette tous les trois mois.

Je sais que l'arrivée simultanée du Prince Charles et de M. Bratiano – habilement exploitée par les ambassadeurs de Russie et d'Autriche – a fait mauvais effet aux Tuilleries. Il faudrait que l'on dit à l'Empereur que la rencontre de Charles I-er...²⁰

Les négociations avec la Roumanie sont terminés. Le droit d'hérédité est accordé au prince Charles et la Porte n'insiste pas pour avoir une agence politique à Bucarest.. Toutefois, la question relative aux décorations est réservée; les principales seront conférées par le sultan à la proposition de l'Hospodar; les décorations secondaires porteront les armes de la maison de Hohenzollern.

D.A.N.I.C., fond Casa Regală - Carol I, dosar VII/37, f.1-5.

2. Confidentielle

Vienne, le 2 mai, 1877

Mon très-cher ami,

Nous n'aurons jamais assez de chandelles pour brûler en l'honneur du Gouvernement turc, dont l'imbécillité est, pour nous, une vraie planche de

²⁰ Lipsă în text.

salut.²¹ J'avoue qu'il était difficile à la Turquie de ne pas considérer notre Convention avec la Russie comme un traité d'alliance mais la suprême habileté aurait justement consisté à n'en rien laisser voir et à faire „bonne mine à mauvais jeu”. A force de faire semblant de croire quand même à notre neutralité, elle aurait fini par nous y faire croire, nous-mêmes. A l'heure qu'il est, je n'ai qu'une crainte, c'est qu'elle ne se ravise et ne se mette à nous traiter en fidèles vassaux.

La conduite des turcs justifie et fera absoudre tout ce que nous avons fait jusqu'ici, elle nous rendra même une partie des sympathies que nous avons perdues; le tout est de nous en tenir là! Mais, ferons-nous un pas en avant? N'en ferons-nous qu'un? Jusqu'où irons-nous?... Celles sont les questions qu'on m'adresse, vingt fois par jour (me croyant dans le secret des dieux) et que j'ai fini par me poser, à moi-même, avec terreur.

Tout le monde s'attend à ce que nous proclamions notre indépendance, que personne ne craint et dont on ne nous ferait pas un crime. Les quelques amis qui nous restent expliquent même et justifient ainsi notre politique actuelle. Mais ce que personne ne comprendrait, ni n'approuverait, ce serait une alliance offensive avec la Russie, ce serait le passage du Danube par notre armée. Non seulement cela n'avancerait pas l'oeuvre légitime de notre émancipation, mais l'Europe entière (qui est décidément anti-russe), ne voyant plus en nous que l'avant-garde du Slavisme, et nos voisins, découvrant dans notre nation des aspirations agressives, nous partagerions à l'avenir toutes les méfiances, tous les soupçons et je ne crains pas de le dire – toutes les antipathies, dont la Russie, en les rapprochant des indécis que nous avons sur la situation générale: l'Angleterre foncièrement hostile et presque menaçante; l'Allemagne impénétrable en apparence, mais, au fond, dévorée du désir d'occuper au mois deux ans et d'affaiblir pour toujours la Russie (afin d'aller dans le bois de Bayeu cueillir la violette), l'Autriche franchement mécontente et dix fois plus inquiète, depuis qu'elle croit à l'existence d'un traité d'alliance et de coopération militaire entre la Russie et nous; la France n'ayant rien à attendre d'une Russie absorbée et affaiblie et s'attachant de nouveau à l'alliance anglaise; quant à l'Italie, son existence est tellement liée à la protection des deux grandes puissances maritimes, que l'Angleterre lui empruntera son armée quand elle voudra ...²² Avez-vous pensé qu'une armée austro-hongroise pourrait déboucher à l'improviste, par Vircirova, Rothenturm, Tömös et Oituz? que ce jour-la les Russes repasseraient, en toute hâte, le Danube, le Sereth et le Pruth? que les Turcs les suivraient en Roumanie et y feraient leur jonction avec les Autrichiens? A cette heure néfaste, que deviendraient la Roumanie, son Prince,

²¹ Sublinieri în textul original.

²² Așa în text.

son armée ? Et vous-même, mon cher ami, que deviendriez-vous ? Ou, plutôt, je le sais, hélas ? Le Prince se ferait tuer, pour ne pas finir comme Cantemir, l'armée, après avoir fait son devoir, capitulerait, on passerait le Pruth et vous, vous mourriez plutôt que d'émigrer en Russie ! La Roumanie recevrait un Caimacam et on nommerait une Commission ad-hoc pour élaborer un règlement organique quelconque. Les Principautés Unies redeviendraient la Valachie et la Moldovie séparées ...²³ Voilà, mon cher ami, l'affreuse vision que j'ai devant les yeux, depuis qu'on vous attribue le projet de passer le Danube ! S'il en est temps encore, arrêtez-vous dans cette voie. Proclamons-nous indépendants... si la Russie le permet. Défendons-nous bravement contre les Turcs... chez nous ; mais, au nom du ciel, ne passons pas le Danube ! Nous n'avons rien à voir dans la querelle des Slaves et des Turcs ; nous n'avons rien à gagner au triomphe de la Russie et nous avons tout à perdre dans sa défaite possible. Restons Roumains et... en Roumanie ! Je vous garantis que les sympathies de l'Europe nous reviendront à ce prix, et que si nous ne franchissons pas le Danube, on ne permettra pas à un seul turc de le passer, quand il n'y aura plus de Russes en Roumanie. Sur un mot de vous, je me ferais fort de vous réconcilier avec l'Autriche, qui se croit menacée par vous, et avec le Comte Andrassy qui se sent profondément froissé (lisez Cerné) . N'allez pas vous dire par modestie, que je m'exagère votre puissance; il dépend de vous, à cette heure, de localiser la guerre, ou de faire qu'elle s'étende de proche en proche, comme une trainée de poudre, sur toute l'Europe. Je ne sais pas au juste quand éclatera la guerre entre l'Autriche et la Russie; mais soyez bien persuadé qu'elle datera du jour où l'armée roumaine passera le Danube.

Agréés, mon bien cher ami, l'assurance de mes sentiments profondément affectueux et dévoués, que rien ne saurait attérer.

Tout à vous, Balaceanu

D.A.N.I.C., fond *Casa Regală - Carol I*, dosar VII/19, f.1-5.

²³ Așa în text.